

The role of social support on elderly death anxiety through self-efficacy mediation

Jamal-Livani H¹, *Jafari M², Alimohammadzadeh Kh³

1- Health Care Management Department, School of Management, Islamic Azad University, North Tehran Branch, Tehran, Iran.

2- Assistant Professor of Health Care Management Department, School of Management, Islamic Azad University, Tehran North Branch, Tehran, Iran (**Corresponding Author**)

Email: mehr_j134@yahoo.com

3- Associate Professor of Health Care Management Department, School of Management, Islamic Azad University, North Tehran Branch, , Tehran, Iran.

Received: 22 Sep 2019

Accepted: 14 Feb 2020

Abstract

Introduction: Elderly is a very important period of life in which the death anxiety is a common feature of them. It is important to identify the factors that affect death anxiety during elderly period. The aim of this study was to investigate the role of social support on death anxiety in elderlies referred to Imam Khomeini Hospital.

Methods: The descriptive research method was used in current research. This study included all the elderly over 60 years old referring to Imam Khomeini Hospital between 2017 and 2018. In addition, the sampling method was considered randomly. Three questionnaires such as Social Support (SS-A), the Scherer et al (1988) questionnaire and Death Anxiety Scale questionnaire by Templer included to the study. The Structural Equation Modeling (SEM) was applied to the data and the SPSS/AMOS version 23 were used for statistical analysis.

Results: The results showed than score of social support, self-efficacy, and elderly death anxiety were above their average. Moreover, the impact of social support on self-efficacy and death anxiety was positive and negative significant, respectively. The impact of self-efficacy on death anxiety was negative significant. Self-efficacy and social support can explain the 36% of death anxiety variation.

Conclusions: Social support can significantly reduce the anxiety of death in the elderly and have a positive effect on their self-efficacy. Finally, considering the presented models in the current study and their appropriate fits, extensive attention to improving social support can lead to increase the self-efficacy of the elderly and to reduce the death anxiety.

Keywords: Social Support, death anxiety, self-efficacy, Elderly.

نقش حمایت اجتماعی بر اضطراب مرگ سالمندان با میانجی‌گری خودکارآمدی

حمیده جمال-لیوانی^۱، *مهرنوش جعفری^۲، خلیل علی محمدزاده^۳

۱- دانش آموخته گروه مدیریت خدمات بهداشتی درمانی، دانشکده مدیریت، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تهران شمال، تهران، ایران.
 ۲- استادیار گروه مدیریت خدمات بهداشتی درمانی، دانشکده مدیریت، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تهران شمال، تهران، ایران (نویسنده مسئول)
 ایمیل: mehr_j134@yahoo.com
 ۳- دانشیار گروه مدیریت خدمات بهداشتی درمانی، دانشکده مدیریت، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تهران شمال، تهران، ایران.

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۸/۱۲/۲۶

تاریخ دریافت: ۱۳۹۸/۷/۱

چکیده

مقدمه: سالمندی دوره بسیار مهمی از زندگی است که اضطراب مرگ یک ویژگی مشترک سالمندان می باشد لذا شناسایی عواملی که در این دوران بر اضطراب مرگ تأثیرگذار است، حائز اهمیت است. لذا این مطالعه با هدف بررسی نقش حمایت اجتماعی بر اضطراب مرگ سالمندان مراجعه‌کننده به مجتمع بیمارستانی امام خمینی تهران با میانجی‌گری خودکارآمدی انجام شد.

روش کار: روش تحقیق کاربردی توصیفی پیمایشی از نوع همبستگی و جامعه آماری پژوهش کلیه شامل سالمندان بالای ۶۰ سال مراجعه کننده به مجتمع بیمارستانی امام خمینی (ره) تهران در سال ۹۷-۱۳۹۶ بود. نمونه‌گیری در این مطالعه به صورت تصادفی مد نظر قرار گرفت. ابزار گردآوری داده‌ها شامل پرسشنامه حمایت اجتماعی (SS-A)، پرسشنامه‌ی ساخته شرر و همکاران (۱۹۸۸) و پرسشنامه استاندارد اضطراب مرگ تمپلر بود. برای تحلیل داده‌ها از روش معادلات ساختاری استفاده شده است، که در نهایت برای تجزیه و تحلیل و به کارگیری این آزمون‌ها از نرم افزار SPSS ۲۳ و Amos ۲۳ استفاده شد.

یافته‌ها: حمایت اجتماعی، خودکارآمدی و اضطراب مرگ سالمندان بالاتر از حد متوسط بوده است. همچنین تأثیر حمایت اجتماعی بر خودکارآمدی و اضطراب از مرگ به ترتیب مثبت و منفی معنی دار، تأثیر حمایت اجتماعی بر اضطراب از مرگ منفی و معنی دار و خودکارآمدی و حمایت اجتماعی می توانند ۳۶ درصد از تغییرات اضطراب از مرگ را تبیین کند.

نتیجه‌گیری: حمایت اجتماعی می تواند به شکل قابل ملاحظه‌ای اضطراب مرگ در سالمندان را کاهش دهد و نیز تأثیر مثبتی بر خودکارآمدی آنان دارد. در نهایت با توجه به مدل‌های ارائه شده در پژوهش حاضر و برآزش‌های قابل قبول اثرگذاری متغیرها بر یکدیگر می توان این گونه بیان نمود که توجه همه جانبه به بهبود وضعیت حمایت اجتماعی می تواند از یک سو بر خودکارآمدی سالمندان و از سوی دیگر منجر به کاهش اضطراب‌ها و تنش‌های پیش روی سالمندان بویژه اضطراب مرگ آنان می شود.

کلیدواژه‌ها: حمایت اجتماعی، اضطراب مرگ، خودکارآمدی، سالمندان.

مقدمه

بهبود تغذیه، سیاست کنترل موالید، رشد خدمات بهداشتی و کنولوژی‌های درمانی و تشخیصی، امید به زندگی و جمعیت سالمندان را رو به افزایش گذاشته است (۱). سازمان بهداشت جهانی عمر طولانی را همانند سلامت، مسکن، رفاه اجتماعی، درآمد، آموزش، ایاب و ذهاب، تفریح، سرگرمی و اشتغال به عنوان یکی از شاخص‌های توسعه اجتماعی به حساب می آورد (۲). از طرفی توجه به تمام ابعاد وجودی انسان، به ویژه سالمندان به عنوان یک قشر آسیب پذیر به منظور بهبود

سالمندی دوران پختگی، ورزیدگی و زمان احساس بی‌نیازی است و فرصت سیر به سوی کمال و رسیدگی به خویشتن و مرحله‌ای مؤثر و گرانقدر در زندگی است. از اواخر قرن بیستم با پیشرفت دانش پزشکی، کنترل بیماری‌های عفونی، کاهش مرگ و میر نوزادان، کاهش سطح باروری، تحولات اقتصادی، سیاسی، اجتماعی، رفاهی، پیشرفت‌های فناوری و

مهم است ادراک سالمندان از نوع و میزان حمایتی است که از دیگران دریافت می کنند. از نظر ویلس، حمایت اجتماعی ادراک یا تجربه‌ی فرد از این است که دیگران چقدر او را دوست دارند، از او مراقبت می کنند، به او حرمت و ارزش می دهند و او را بخشی از یک شبکه اجتماعی فعال به حساب می آورند (۱۸). مومنی و همکاران (۱۳۹۸) در پژوهشی با عنوان نقش همجوشی شناختی، حمایت اجتماعی و ادراک پیری در پیشبینی اضطراب مرگ دریافتند بین سالمندان، متغیرهای همجوشی شناختی و ادراک پیری با هم ۰/۳۱ درصد و در بین سالمندان مرد همجوشی شناختی و ادراک پیری با هم ۱۱ درصد اضطراب مرگ را پیش بینی نمودند (۹). کاظمی، ربیعی نژاد و کلهر (۱۳۹۵) در پژوهشی با عنوان بررسی رابطه حمایت اجتماعی ادراک شده ادراک بیماری و تاب آوری با اضطراب مرگ مردان مبتلا به سرطان روده دریافتند که بین ادراک از بیماری و اضطراب مرگ بین حمایت اجتماعی و اضطراب مرگ و بین تاب آوری و اضطراب مرگ رابطه منفی و معنی دار برقرار است (۱۰). مهری نژاد و همکاران (۱۳۹۵) در مطالعه ای با عنوان بررسی رابطه بین حمایت اجتماعی و پایبندی به مذهب با اضطراب مرگ در سالمندان دریافتند که حمایت اجتماعی، بین دو مؤلفه اضطراب مرگ یعنی ترس از عواقب مردن و ترس از مرگ توسط دیگران با اضطراب مرگ کلی رابطه معنادار مثبت وجود دارد (۱۱). خاور و همکاران (۲۰۱۷) در مطالعه با عنوان حمایت اجتماعی درک شده و اضطراب مرگ در میان بیماران مبتلا به بیماری های مزمن در ۵ مرکز درمانی در اسلام آباد پاکستان دریافتند که اضطراب مرگ در مردان به نسبت زنان در سطح بالاتری قرار داشته است (۱۲). همچنین فرای (۲۰۱۶) در مطالعه ای با عنوان دامنه های خودکارآمدی درک شده به عنوان پیش بینی کننده ترس از ناشناخته و ترس از مرگ در میان افراد مسن دریافتند که بین هشت مؤلفه خودکارآمدی با اضطراب مرگ افراد مسن رابطه معناداری وجود دارد (۱۳). با نگاهی به نتایج انجام شده به نظر می رسد بررسی تاثیر حمایت اجتماعی بر سایر ابعاد سلامت انسان به خصوص در گروه های اجتماعی با موقعیت و نیازهای ویژه از جمله سالمندان، می تواند به عنوان یکی از اولویت های پژوهشی مهم در علوم رفتاری و اجتماعی انتخاب شود. لذا پرسش اصلی این مطالعه، این گونه مطرح می شود که آیا بین حمایت اجتماعی با خودکارآمدی و اضطراب مرگ سالمندان رابطه معناداری وجود دارد؟

و ارتقاء کیفیت زندگی آنان مهم و ضروری است و به نظر می رسد یکی از عوامل تاثیرگذار بر بعد اجتماعی کیفیت زندگی سالمندان مقوله حمایت اجتماعی باشد. چنانچه سال های اخیر حمایت اجتماعی به عنوان مقوله ای که به اهمیت بعد اجتماعی انسان اشاره دارد، توجه فزاینده ای به دست آورده است (۳). پدیده سالمندی و تغییرات زیستی و اجتماعی ناشی از آن به طور طبیعی موجب اختلال در کارکرد اندام های مختلف بدن و ناتوانی تدریجی در انجام و اداره امور شخصی و ایفای نقش اجتماعی فرد سالمند می شود که تاثیر این نارسائی ها در بعد اجتماعی زندگی سالمندان بارزتر هست، به طوری که محدود شدن شبکه ارتباطات شخصی را می توان برآیند این عوامل دانست. این در حالی است که بعد اجتماعی زندگی، تاثیر بسزایی در سلامت به صورت عام و کیفیت زندگی و سلامت روان به طور خاص دارد (۴). براساس مطالعات زمینه ظهور مفهوم حمایت اجتماعی و مطرح شدن آن به عنوان متغیر اصلی در تحقیقات گوناگون مرتبط با سلامت، نشان دهنده برداشتن گامی جدی در بررسی نقش عوامل اجتماعی بر سلامت می باشد. حمایت اجتماعی مفهومی با گستره ای بسیار وسیع بوده که می تواند کاربردهای زیادی در ابعاد مختلف جسمی، روانی و اجتماعی انسان داشته و باعث افزایش رفاه جسمی، روانی و اجتماعی او شود (۵).

همچنین از یک سو درجه ای از احساس تسلط فرد درباره توانایی انجام عملکردهای مورد نظر می باشد که در تمام دوره های سنی به ویژه در سالمندان به لحاظ شرایط سنی و تغییرات فیزیولوژیک و آسیب پذیری آنها، بحث وسیعی را در بین متخصصین ایجاد کرده است (۶). به نظر می رسد که خودکارآمدی با توجه به سن تفاوت دارد به طوری که خودکارآمدی در سراسر کودکی و اوایل بزرگسالی افزایش یافته، در میانسالی به بالاترین حد خود رسیده و پس از ۶۰ سالگی کاهش می یابد. خودکارآمدی درجه ای از احساس تسلط فرد درباره توانایی انجام عملکردهای مورد نظر می باشد به طوری که طبق این تعریف خودکارآمدی اطمینانی است که شخص، رفتار خاصی را با توجه به موقعیت معین به اجرا گذاشته و انتظار نتایج مورد نظر را دارد (۷).

و از سوی دیگر یکی از عوامل تعیین کننده سلامت که به اهمیت بعد اجتماعی انسان اشاره دارد و در سال های اخیر توجه فزاینده ای را به خود جلب کرده است، حمایت اجتماعی از سالمندان است. منابع و شیوه های حمایت اجتماعی متعدد و بسته به شرایط فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی هر جامعه مختلف است. آنچه از دیدگاه پژوهشی

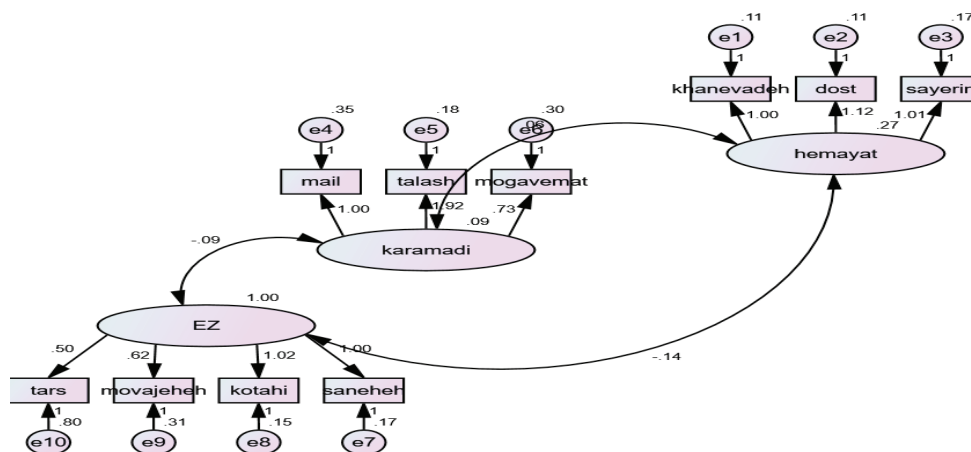
روش کار

هدف از انجام این پژوهش، بررسی نقش حمایت اجتماعی بر اضطراب مرگ سالمندان مراجعه کننده به مجتمع بیمارستانی امام خمینی تهران با میانجی گری خودکارآمدی در سال (۱۳۹۸) بود. جامعه آماری این پژوهش شامل سالمندان بالای ۶۰ سال مراجعه کننده به مجتمع بیمارستانی امام خمینی (ره) تهران در سال ۹۷-۱۳۹۶ بود. نمونه گیری در این مطالعه به صورت تصادفی و با در نظر گرفتن آمادگی و رضایت فرد برای شرکت در مطالعه بود. از بین سالمندانی که تمایل به شرکت در مطالعه داشته اند و در یک محدوده زمانی ۲ ماهه به در بیمارستان بستری شده بودند به صورت نمونه گیری تصادفی انتخاب شدند، که بر اساس آمار ارائه شده از سوی سازمان آمار و درآمد بیمارستان و با استفاده از نرم افزار (G Power) تعداد ۳۸۷ بدست آمد. در این پژوهش برای بررسی ویژگی های فردی از پرسشنامه محقق ساخته در قالب ۶ سوال بسته که در ارتباط با جنس، سن، وضعیت تاهل، وضعیت اشتغال است، استفاده شد. همچنین برای بررسی حمایت اجتماعی از پرسشنامه حمایت اجتماعی (SS-A) و برای سنجش خودکارآمدی از ابزار خودکارآمدی ساخته شرر و همکاران (۱۹۸۸) است (۱۴) و برای بررسی اضطراب مرگ سالمندان از پرسشنامه استاندارد اضطراب مرگ تمپلر استفاده شد. در پژوهش حاضر، با توجه به ماهیت فرضیه ها و نوع متغیرها از روش های موجود در آمار توصیفی نظیر جداول توزیع

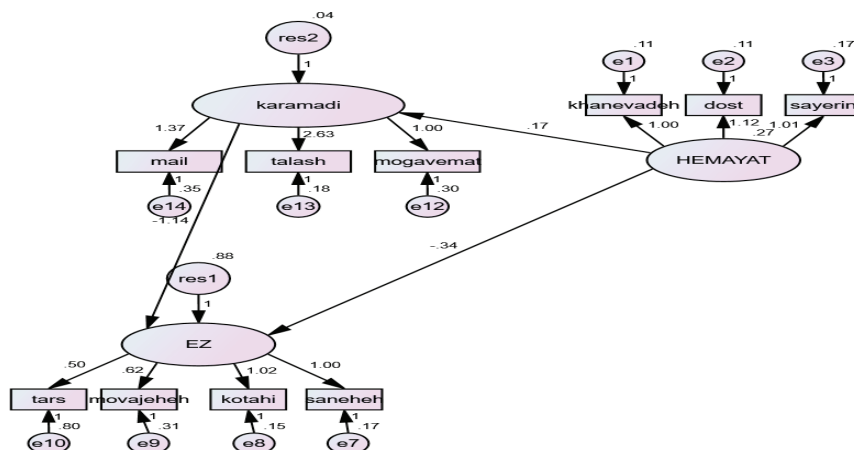
فراوانی مطلق، میانگین جهت بررسی و مقایسه اطلاعات جمع آوری شده از طریق پرسشنامه و در بخش آمار استنباطی نیز از روش معادلات ساختاری استفاده شده است، که در نهایت برای تجزیه و تحلیل و به کارگیری این آزمون ها از نرم افزار SPSS 23 و Amos 23 استفاده شد.

یافته ها

نتایج آمارهای نشان داد ۱۹۲ نفر (۴۹/۶ درصد) از افراد شرکت کننده را مردان و ۱۹۵ نفر (۵۰/۴ درصد) را زنان تشکیل داده بودند، در خصوص وضعیت اشتغال ۳۸/۸ درصد از شرکت کنندگان بازنشسته، ۶/۲ درصد کارمند، ۲۲/۷ درصد دارای شغل آزاد و ۳۲/۳ درصد به گزینه هیچکدام پاسخ داده بودند. همچنین ۹۶/۹ درصد از شرکت کنندگان دارای سابقه بستری و ۳/۱ درصد بدون سابقه بستری بوده اند. در خصوص تحصیلات شرکت کنندگان ۳۹/۸ درصد دارای مدارک تحصیلی دیپلم و پائین تر، ۳۲ درصد کاردانی، ۱۷/۶ کارشناسی، ۱/۶ درصد کارشناسی ارشد و ۰/۹ درصد دارای مدرک تحصیلی دکتری بوده اند. همچنین ۲/۶ درصد از افراد شرکت کننده در وضعیت تاهل مجرد، ۷۸ درصد متأهل و ۱۸/۵ درصد بیوه بوده اند و در نهایت در خصوص سن شرکت کنندگان، بیشترین فراوانی مربوط به گروه سنی ۶۰ تا ۶۵ سال با تعداد ۱۴۵ نفر و کمترین فراوانی مربوط به گروه ۷۰ تا ۷۵ سال با تعداد ۲۰ نفر بوده است.

نمودار ۱: مدل اندازه گیری استاندارد کل متغیرها

نمودار ۲: مدل ساختاری استاندارد کل متغیرهای پژوهش

جدول ۱: نتایج نهایی معادلات ساختاری

نتیجه	سطح معنی داری	آماره T	خطای استاندارد	ضریب مسیر استاندارد	ضریب مسیر غیر استاندارد	مسیر	فرضیه
تایید. تاثیر مثبت دارد.	***	۳.۵۳	.۰۴۹	.۴۱۳	.۱۷۲	حمایت اجتماعی <---	تاثیر حمایت اجتماعی بر خودکارآمدی
تایید. تاثیر منفی دارد.	.۰۱۹.	-۲.۳۵	.۱۴۶	-۰.۱۷۷	-۰.۳۴۳	حمایت اجتماعی <---	تاثیر خودکارآمدی بر اضطراب از مرگ
تایید. تاثیر منفی دارد.	.۰۰۸.	-۲.۶۳	.۴۳۲	-۰.۲۴۵	-۱.۱۳۹	کارآمدی <---	تاثیر حمایت اجتماعی بر اضطراب از مرگ

برابر با ۰/۱۷۷- به دست آمده است می توان بیان داشت که تاثیر خود کارآمدی بر اضطراب از مرگ منفی و معنی دار است. با توجه به مقدار آماره t سطح معنی داری این آماره که کمتر از ۰/۰۵ به دست آمده است می توان گفت که متغیر حمایت اجتماعی بر اضطراب از مرگ تاثیر معنی دار دارد. همچنین با توجه به این که مقدار ضریب مسیر این متغیر برابر با ۰/۲۴۵- به دست آمده است می توان بیان داشت که تاثیر حمایت اجتماعی بر اضطراب از مرگ منفی و معنی دار است.

با توجه به مقدار آماره t سطح معنی داری این آماره که کمتر از ۰/۰۵ به دست آمده است می توان گفت که متغیر حمایت اجتماعی بر خودکارآمدی تاثیر معنی دار دارد. همچنین با توجه به این که مقدار ضریب مسیر این متغیر برابر با ۰/۴۱۳ به دست آمده است می توان بیان داشت که تاثیر حمایت اجتماعی بر خودکارآمدی مثبت و معنی دار است. با توجه به مقدار آماره t سطح معنی داری این آماره که کمتر از ۰/۰۵ به دست آمده است می توان گفت که متغیر خود کارآمدی بر اضطراب از مرگ تاثیر معنی دار دارد. همچنین با توجه به این که مقدار ضریب مسیر این متغیر

جدول ۲: تفکیک اثرهای کل، مستقیم و غیرمستقیم

مسیر	اثر مستقیم غیر استاندارد	اثر مستقیم استاندارد	اثر غیرمستقیم غیر استاندارد	اثر غیرمستقیم استاندارد	اثر کل
تاثیر حمایت اجتماعی بر خودکارآمدی	.۱۷۲	.۴۱۳	.۰۰۰	.۰۰۰	.۱۷۲
تاثیر خود کارآمدی بر اضطراب از مرگ	-۱.۱۳۹	-۰.۲۴۵	.۰۰۰	.۰۰۰	-۱.۱۳۹
تاثیر حمایت اجتماعی بر اضطراب از مرگ	-۰.۳۴۳	-۰.۱۷۷	-۱.۰۱	-۰.۱۹۶	-۰.۵۳۹

با توجه به مقدار ضریب تعیین برای خودکارآمدی و حمایت اجتماعی بر اضطراب از مرگ برابر با ۰/۳۶۱ به دست آمده است می توان بیان داشت که خودکارآمدی و حمایت اجتماعی می توانند ۳۶ درصد از تغییرات اضطراب از مرگ را تبیین کند و مدل از توضیح دهندگی مناسبی برخوردار است. با توجه به مقدار ضریب تعیین برای تاثیر حمایت اجتماعی بر خودکارآمدی برابر با ۰/۵۵ به دست آمده است می توان بیان داشت که حمایت اجتماعی می تواند ۵۵ درصد از تغییرات خودکارآمدی را تبیین کند و مدل از توضیح دهندگی مناسبی برخوردار است.

بحث

نتایج تحلیل های آماری نشان داد که حمایت اجتماعی بر اضطراب مرگ سالمندان تاثیر منفی و معناداری دارد به صورتی که با افزایش حمایت اجتماعی در سالمندان، اضطراب مرگ در آنان کاهش می یابد. این در حالی است بر اساس نظریه ها و مطالعات انجام شده در این حوزه، محققان معتقد هستند که کاهش حمایت اجتماعی، نقش مهمی در ایجاد اضطراب مرگ افراد دارد. از سوی دیگر خانواده مهمترین منبع حمایتی و روابط بین فردی است که با ارائه حمایت کافی، موجب کنترل و کاهش اضطراب در مورد مرگ در سالمندان می شود. همچنین وجود اطرافیان می تواند با ایجاد صمیمیت و امنیت، باعث احساس رضایت و افزایش کیفیت زندگی گردد طوری که حمایت اجتماعی نه تنها تاثیر مهمی بر سلامت فرد سالمند، خطر بیماری های متعدد در سنین بالا، مرگ و میر و عوامل مرتبط با خطر مهم است، بلکه آنان را در مقابل آثار مضر اضطراب محافظت می کند و اهمیت ویژه ای در رویکرد افراد به مرگ دارد و می تواند اضطراب مرگ را در آنان کاهش دهد. سالمندانی که از سوی دوستان و خانواده خود حمایت مناسب دریافت می نمایند در حل مشکلات و مسائل خود بیشتر مشتاق به گفتگو می باشند که این عامل در کاهش اضطراب نقش دارد به طوری که ریچارد و همکاران بیان کردند که ارتباط کلامی و گفتگو توانایی کاهش اضطراب و تنش را دارند (۱۵). به طور کلی به نظر می رسد حمایت اجتماعی و تعاملات بین فردی اهمیت ویژه ای در رویکرد افراد به مرگ دارد و ممکن است اضطراب مرگ را کاهش دهد. در مجموع نتایج پژوهش حاضر همسو با تحقیقات دیگر نشان داد حمایت اجتماعی ادراک شده نقش بسیاری در کاهش اضطراب مرگ سالمندان دارد. در مجموع در مقایسه نتایج بدست آمده با سایر مطالعات انجام شده در

این حوزه پژوهشی نشان می دهد که همسو و هماهنگ با مبانی نظری تحقیق همخوانی قابل ملاحظه ای وجود دارد. به طور مثال نتایج بدست آمده با مطالعات محمدی و همکاران (۱۳۹۷)، کاظمی، ربیعی و کلهر (۱۳۹۵)، ابراهیمی و همکاران (۲۰۱۸)، مالت و همکاران (۲۰۱۷) و ادیب و همکاران (۲۰۱۷) منطبق و همسو بوده است (۱۶، ۱۰، ۱۷، ۱۸). اما نتایج بدست آمده با مطالعه مهری نژاد و همکاران (۱۳۹۵) تحت عنوان بررسی رابطه بین حمایت اجتماعی و پایبندی به مذهب با اضطراب مرگ در سالمندان همخوانی ندارد (۱۱). این محققان دریافته اند که علیرغم رابطه معنادار بین پایبندی به مذهب با اضطراب مرگ سالمندان، بین حمایت اجتماعی با اضطراب مرگ رابطه معناداری وجود ندارد. به نظر می رسد تفاوت در جامعه مورد مطالعه توجیه مناسبی برای این عدم همخوانی باشد.

همچنین تحلیل های آماری نشان داد از یک سو حمایت اجتماعی بر اضطراب مرگ سالمندان موثر است به صورتی که با افزایش حمایت اجتماعی، اضطراب مرگ در سالمندان کاهش می یابد و از سوی دیگر خودکارآمدی نقش معناداری بر رابطه بین حمایت اجتماعی و اضطراب مرگ سالمندان دارد به صورتی که افزایش خودکارآمدی نیز منجر به کاهش اضطراب مرگ سالمندان می شود. در مقایسه این نتایج با نظریه های باندورا و همسو این هماهنگی و همخوانی وجود دارد که گر فرد سالمندی از پیری خود رضایت داشته باشد و نگرش مثبتی به این مرحله از زندگیاش داشته باشد مشخص است که از وضعیت روانی بهتر و اضطراب مرگ کمتری در برابر کسانی که نسبت به این مرحله از زندگی خود دید منفی دارند، برخوردار باشد، چرا که ادراک از پیری را به عنوان معیاری برای رضایت هر فرد از پیری خودش و بازتابی از تطابق فرد با تغییرات مرتبط با پیری میدانیم. به طور کلی بر اساس مدل های بدست آمده در پژوهش حاضر و نتایج آن نشان داده شد که حمایت اجتماعی از جانب خانواده از طریق فراهم کردن افزایش تفسیرهای مثبت و فراهم کردن حمایت اطلاعاتی، خودکارآمدی خودکارآمدی سالمندان را افزایش داده و به دنبال آن اضطراب مرگ را به طور غیرمستقیم کاهش داده است. نتایج حاصل از مدلسازی معادلات ساختاری نیز بیانگر اثرات مستقیم و غیرمستقیم مؤلفه های حمایت اجتماعی و خودکارآمدی بر متغیر وابسته اضطراب مرگ بود. حمایت اجتماعی هم به طور مستقیم و هم به طور غیرمستقیم بر میزان اضطراب مرگ سالمندان تأثیر داشته است. اما متغیر خودکارآمدی فقط به طور مستقیم بر میزان اضطراب مرگ اثر داشت. به عبارتی،

اما در ارتباط با وضعیت حمایت اجتماعی ادراک شده از سوی سالمندان نتایج نشان داد که خوشبختانه اطرافیان سالمندان مورد مطالعه و بویژه خانواده های آنان درک درستی از نیاز سالمند به حمایت همه جانبه از سوی دیگران را دارند و از طرف دیگر خودکارآمدی سالمندان نیز در شرایط خوبی قرار دارد، هر چند عوامل متعددی می تواند بر خودکارآمدی افراد موثر باشد اما می توان این گونه استنباط نمود بر اساس مطالعات انجام شده سطح تحصیلات می تواند بر خودکارآمدی افراد موثر باشد که در این پژوهش نیز بیش از ۳۹ درصد از آزمودنی ها دارای حداقل مدرک دیپلم و بیش از ۶۱ درصد دارای تحصیلات دانشگاهی بوده اند که مسلما می تواند بر میزان خودکارآمدی آنان موثر باشد. از سوی دیگر تحلیل های آماری نشان داد که نه تنها حمایت اجتماعی تاثیر معناداری بر اضطراب مرگ سالمندان دارد (وجود رابطه معکوس و معنادار)، بلکه می تواند خودکارآمدی آنان را در جهت مثبتی تحت تاثیر قرار دهد که این تاثیرپذیری بین خودکارآمدی به عنوان یک میانجی و اضطراب مرگ نیز وجود دارد. به طور کلی در تبیین این نتایج می توان این گونه استنباط نمود که حمایت اجتماعی می تواند به شکل قابل ملاحظه ای اضطراب مرگ در سالمندان را کاهش دهد و نیز تاثیر مثبتی بر خودکارآمدی آنان دارد. در نهایت با توجه به مدل های ارائه شده در پژوهش حاضر و برآزش های قابل قبول اثرگذاری متغیرها بر یکدیگر می توان این گونه بیان نمود که توجه همه جانبه به بهبود وضعیت حمایت اجتماعی می تواند از یک سو بر خودکارآمدی سالمندان و از سوی دیگر منجر به کاهش اضطراب ها و تنش های پیش روی سالمندان بویژه اضطراب مرگ آنان می شود.

تشکر و قدردانی

در پایان پژوهشگران بر خود لازم می دانند که از همکاری مدیران مجتمع بیمارستانی امام خمینی (ره) تقدیر و تشکر به عمل آورند و قابل ذکر است که این مقاله مستخرجه از پایان نامه کارشناسی ارشد در گروه مدیریت خدمات بهداشتی درمانی دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران شمال می باشد.

References

- 1- Cobb S. Social support as a moderator of life stress. *Psychos Med*;2013; 3 (5): 2-11.
- 2- Larson, James S. The world health organization s definition of health: social versus spiritual health, *Social Indicators Research*,1998; 38 (2):181-192. <https://doi.org/10.1007/BF00300458>

خودکارآمدی نقش یک متغیر واسطه در ارتباط بین حمایت اجتماعی و کاهش اضطراب مرگ سالمندان داشت. در توجیه این رفتار باید اشاره کرد که با توجه به اینکه بندورا خودکارآمدی را عاملی می داند که به یک میانجی (واسطه) شناختی عمل می کند و شناخت و افکار و احساسات افراد را تحت تاثیر قرار می دهد (۲۰). به نظر می رسد روابط نزدیک، به عنوان کاردهای تنظیم هیجانی برای کاهش اضطراب مرگ عمل می کنند، به این معنا که حمایت اجتماعی، می تواند موجب کاهش افسردگی و ناامیدی سالمندان شده، این مساله به نوبه خود کیفیت زندگی و رضایت از زندگی را در سالمندان افزایش می دهد. دریافت حمایت اجتماعی، با افزایش رضایت از زندگی و امیدواری و کاهش نگرانی های مالی و جسمانی موج کاهش اضطراب مرگ در سالمندان می شود. به طور کلی نتایج بدست آمده با با مطالعات محمدی و همکاران (۱۳۹۷)، کاظمی، ربیعی و کلهر (۱۳۹۵)، ابراهیمی و همکاران (۲۰۱۸)، مالت و همکاران (۲۰۱۷) و ادیب و همکاران (۲۰۱۷) منطبق و همسو بوده است (۱۷، ۱۰، ۱۸، ۱۹، ۲۱).

نتیجه گیری

به طور کلی نتایج بدست آمده از پژوهش حاضر را می توان به دو بخش تقسیم نمود. بخش اول در خصوص میزان حمایت اجتماعی درک شده، خودکارآمدی و اضطراب مرگ سالمندان است که نتایج نشان داد سالمندان از حمایت اجتماعی قابل قبولی برخوردارند و نیز دارای خودکارآمدی مطلوب و در مقابل آن از اضطراب مرگ بالایی را نیز تجربه می کنند. هر چند بر اساس نتایج بسیاری از مطالعات انجام شده چه در داخل و چه در خارج از کشور و نیز منطبق با نظریه های موجود، واضح است که اضطراب مرگ در سالمندان اجتناب ناپذیر است چرا که با توجه به افزایش سن و به تبع آن بروز بسیاری از بیماری ها، ناخداگاه اضطراب و ترس از مرگ در فرد سالمند پدیدار می شود و نمی توان مدعی این موضوع بود که می توان این اضطراب را از بین برد اما به شکل علمی و منطقی می توان آن را کاهش داد که در بخش دوم همین بحث، به آن پرداخته خواهد شد.

- 3- Richman JA, Rospenda KM, Kelley MA. Gender roles and alcohol abuse across the transition to parenthood. *J Stud Alcohol*; 1999; 51(5): 55-559.
- 4- Shin SH, Lee S. Caregiver social support for children involved with child welfare: correlates and racial/ethnic variations. *J Public Child Welfare*;2011; 5 (2): 27- 13.

- <https://doi.org/10.1080/15548732.2011.599752>.
- 5- Rashedi V, Gharib M, Yazdani AA. Social participation and mental health among older adults in Iran. *Iranian Rehabil J* 2014; 1 2; (7):7-
 - 6- Borji M, Motaghi M. The Effect of Collaborative Care Model on Social Support and General Self-Efficacy of the Elderly. *IJPN*. 2017; 5 (1): 22-29. <https://doi.org/10.21859/ijpn-05014>
 - 7- Lam S, Tracz S, Lacey CH. Age, gender, and ethnicity of counselor trainees and corresponding counseling self-efficacy Research findings and implications for counselor educators. *International Journal for the Advancement of Counseling*. 2012; 70 (2): 562-573.
 - 8- Sarafino, E. P. *Health psychology* (4th Ed). New York: John Wily & Sons; Inc 2002.
 - 9- momeni K, radmehr F, sanjabi A. The Role Cognitive Fusion, Social Support and Perception of Aging in Prediction Death Anxiety. *IJPN*. 2019; 7 (2) : 56-64.
 - 10- Kazemi, F; Rabie Nejad MR, Kalhor N. Investigating the Relationship between Perceived Social Support and Disease Perception and Resilience with Death Anxiety in Men with Bowel Cancer, National Conference on Psychological Science and Technology, Iran Educational and Comprehensive Psychology, Tehran, Institute Holder of Sam Iranian Knowledge and Technology Development 2016 Conferences, https://www.civilica.com/Paper-OSCONF01-OSCONF01_139.html.
 - 11- Mehri Nejad SA, Ramezan Saatchi L, Paydar S. [Death Anxiety and Its Relationship with Social Support and Adherence to Religion in the Elderly (Persian)]. *Iranian Journal of Ageing*. 2017; 11(4):494-503. <http://dx.doi.org/10.21859/sija-1104494> Khawar M, Aslam N, Aamir S. Perceived social support and death anxiety among patients with chronic diseases. *Pakistan journal of medical research* 2013; 52 (3):75-79 <https://doi.org/10.21859/sija-1104494>.
 - 12- Khawar M, Aslam N, Aamir N. Perceived Social Support and Death Anxiety Among Patients with Chronic Diseases. *Pak J Med Res*; 2017, 52(3): 75-79.
 - 13- Fry, P. S. (2003). Perceived self-efficacy domains as predictors of fear of the unknown and fear of dying among older adults. *Psychology and Aging*, 18 (3), 474-486. <http://dx.doi.org/10.1037/0882-7974.18.3.474>
 - 14- Shearer, B., Darrell, D, A. Exploring the application of multiple intelligences theory to career counseling. *Journal of Employment counseling*, 2009;25(1): 23-38 <https://doi.org/10.1002/j.2161-0045.2009.tb00169.x>.
 - 15- Shin SH, Lee S. Aregiver social support for children involved with child welfare: Correlates and racial/ethnic variations. *Journal of Public Child Welfare*. 2011; 5 (4):349-68. doi: 10.1080/15548732.2011.599752 <https://doi.org/10.1080/15548732.2011.599752>
 - 16- Mohammadi E, Seidabadi M, Zeinalabadi R, Tohidi A, Norouzinia R. The relationship between perceived social support and Test Anxiety: The mediating role of Self-efficacy. *DSME*. 2015; 2 (2) : 23-33.
 - 17- Ebrahimi B, Hosseini M, Rashedi V. The Relationship between Social Support and Death Anxiety among the Elderly. *Elderly Health Journal*. 2018; 4 (2): 37-42 <https://doi.org/10.18502/ehj.v4i2.261>
 - 18- Mallett K1, Price JH, Jurs SG, Slenker S. Relationships among burnout, death anxiety, and social support in hospice and critical care nurses. *Psychol Rep*. 2017;68(3 Pt 2):1347-59. <https://doi.org/10.2466/pr0.1991.68.3c.1347> PMID:1924632.
 - 19- Myers JE, Wass H, Murphey M. Ethnic differences in death anxiety among the elderly. *Death Education*. 1980; 4 (3): 237-244. <https://doi.org/10.1080/07481188008252973> PMID:10248466.
 - 20- Adeeb M, Saleem M, Kynat Z, Tufail MW, Zaffar M. Quality of life, perceived social support and death Anxiety among cardiovascular patients. *Pak Heart J* 2017; 50 (02): 84-8.
 - 21- Tamanaeifar MR, Mansouri Nick A. [Relation between personality characteristic, social support and life satisfaction with academic performance among students (Persian)]. *Institute for Research & Planing in Higher Education*. 2014; 20 (1):149-166.